

Ivon Pogumnik.

Bretonska pripovedka.

(Nadaljevanje.)

Drugo jutro ni velikan, ko je odšel, ničesar naročil. To je Cilko zelo vznemirilo. Vrne pa se velikan že opoldne ves truden in razgret. Pokliče deklico in ji reče:

»Spodaj pri vratih najdeš nekega mladenčiča, ki je moj sluga. Odreži mu vrat in deni glavo potem kuhat. Ko bo juha gotova in pripravljena, me zbudi.«

Ko je tako rekel, se je vrgel na posteljo in začel smrčati, kot bi grmelo za goro...

Cilka postavi na ognjišče hlod, poišče nož, pokliče Ivona in ga za spoznanje rani na mezincu desne roke, da padejo tri kaplje krvi na les.

»Dovolj je! To zadostuje,« reče.

Potem prosi Ivona, naj ji pomaga. Pa zmečeta v kotel stare čevlje, stare preproge in obleke in ga napolnita do roba.

Nato gre Cilka v prvo sobano, zajame nekoliko raztopljenega bakra in napravi iz njega drobno kroglo. V drugi sobani pa napravi dve srebrni, v tretji tri zlate.

Ko je to napravila, se primeta z Ivonom za roke in zbežita iz gradu.

»Pogum in naprej, Kerver!« je vzkliknil Ivon veselo in v teku skoraj nesel zaročenko s seboj. Tako sta bežala proti morju...

Velikan je dobro uro smrčal, nato napol odprl oči, iztegnil velikanske roke in zehajoče vprašal:

»Ali se kuha juha?«

»Zdaj zdaj se začne...« mu odgovori prva kaplja krvi na hlotu.

Velikan se obrne na drugo stran in začne spet smrčati.

Pretekla je še ena ura in spet se zbudi velikan. Odpre eno oko, pretegne roke in noge in vpraša:

»Ali je juha že gotova?«

»Že vre,« odgovori druga kaplja krvi na hlotu.

Velikan se vnovič obrne in zasmrči spet.

In je pretekla še ena ura, in odprl je obe oči, pretegnil vse svoje velike kosti in nepotrpežljivo vprašal:

»No, ali je gotova že juha ali ne?«

»Je!« odgovori tretja kaplja na polenu.

Velikan se dvigne, si pomane oči in pogleda okoli, kdo je govoril, a ne opazi žive duše.

»Cilka,« zakriči, »Cilka, kako da še ni kosila na mizi?«

Odgovora ni od nikoder.

Razdražen stopi velikan h kotlu, zajame iz njega s kuhalnico, ki je držala za celo skledo, in pokusi juho.

»Cilka,« — zarjove, »kaj nisi nič solila? Juha je brez okusa!«

In ko še meša po kotlu, primeša na površje star čevljev.

»O hudobneža!« vzklikne ves ogorčen. »Skuhala sta mi jo. Le počakajta, bosta že plačala!«

Tako reče, pograbi veliko palico in plane iz gradu ter dela tako velike korake, da skoraj dohiti bežeča čez četrto ure; bila sta še daleč od obrežja.

Velikan tako zarjove od veselja, da je odmevalo od vseh hribov.

Cilka se ustavi vsa prestrašena, a Ivon jo potegne za seboj in reče:

»Pogum, naprej, Kerver!«

Toda gorje! Velikan je bil le še za nekaj korakov oddaljen in že je iztegnil ogromne roke, da ju zgrabi.

Cilka se obrne in mu vrže nasproti bakreno kroglo. In glej čudo: Zemlja se prekolje, in brezdanje brezno se odpre pred velikanom. Onadva pa se podvizata z begom.

Velikan bega ob prepadu in zaman išče kraja, kjer bi mogel brezno pre-skočiti. Končno se domisli in izruje velikanski hrast ter ga položi čez prepad. Okobalo potem pleza čez, a gre le počasi, ker ga zadržujejo rogovile in veje.

Ko prileze čez brezno, sta bila bežeča dospela že do morske obale in obupano gledala čez pusto in prazno gladino. Nikjer nobene ladje, in velikan se bliža z velikimi koraki!

Cilka vrže v morje eno srebrno kroglo, in koj se pojavi na valovih čudovito lepa ladja z belimi jadri, ki so plapolala v vetru in bila ko labodje peroti.

Ivon in Cilka se ukrcata, in ko je prišel velikan na obalo, je plula ladja že daleč v morju, puščajoč za sabo brazdo penečih se valov.

Razjarjen ko Polifem starega Homerja začne velikan metati proti ladji ogromne skale, ki vzburkajo proti nji velike valove, pa vendar ladje ne more potopiti. Ko ta njegov napor nič ne izda, se vrže sam v morje in začne plavati: izgledal je ko ogromen kit, ki reže valove in jih pljuska do oblakov. Že je iztegnil roko, da zaustavi ladjo, ko mu vrže Cilka nasproti še drugo srebrno kroglo. Isti trenutek se pojavi med penečimi se valovi neznanski kit, ki se usmeri proti velikanu. Velikan se komaj umakne — potone se, a kit ga le zasleduje pod vodo in na površini, napada ga in goni, dokler mu velikan ne uide izmučen in zasopljen na peščeno obal svojega otoka.

»Pogum, Kerver!« zakliče Ivon ves vesel in srečen. »Rešena sva!«

Toda Cilka odkima in zaskrbljena reče:

»Še ne! Velikan ima za botro grozno čarovnico, ki se bo gotovo maščevala zanj. Mnogo zla nama še lahko ta prizadene. Srce mi pravi, da me ne smeš ne za trenutek zapustiti, dokler mi ne daš proročnega prstana v kerverski cerkvi!«

»Cilka,« — se zasmije Ivon, »plašna si ko zajčica in nimaš poguma naših Bretonk!«

Pa smeje se tako od srca, da se mu blesté beli zobje in spravi tudi Cilko v smeh...

O mladost, mladost, kako hitro in lahko se otreseš skrbi! Lepše se imaš ko mi v še takem veselju...

*

Po dvajsetdnevni srečni vožnji pristane ladja v nekem zalivu blizu Kerverjevega gradu, in ko se potnika izkrcata, izgine ladja med valovi, ne da je pustila najmanjši sled za seboj.

Ivon z radostjo v srcu prepozna obalo, na katero je v svoji deški dobi tolikokrat prišel, da bi nabral školjk in lovil morske rake. Srce mu začne biti hitreje. Še pol ure hoda in že pozdravi stolpe očetnega gradu. Ljubeznivo pogleda Cilko in šele ob tem pogledu zapazi, da je Cilka v pisani ciganski obleki, kar pač ne pristoja dami, ki hoče vstopiti v dom plemenitih Kerverjev.

»Draga moja,« ji reče, »baron, moj oče, zelo gleda na lep nastop in zunanost... Take te ne morem peljati v grad. Počakaj me tu pol ure; grem in se vrnem z obleko in nakitom ene mojih sestrah. Hočem, da vstopiš kot plemkinja in da te moj oče lepo sprejme...«

»Ivon, Ivon, ne zapuščaj me!« vzkrikne Cilka. »Če me pustiš le za trenutek, se ne vrneš več.«

»Cilka,« je odgovoril Ivon resno, »če bi mi rekel to kdo drugi, z mečem bi mu pokazal, kaj se pravi dvomiti o Kerverjevi besedi. Mar meniš, da sem iz vrste onih veternejakov, katerih obljubo odnese prvi piš? Bretonec sem —!«

Bretonci so zanesljivi, Bretonci držijo besedo — a so le preveč svojeglavi. Cilka prosi z milim in nežnim glasom, pa se le mora vdati.

»Če ni drugače, pojdi,« reče, »a vrni se kmalu! In glej, za božjo voljo glej, da se ne dotakneš ne jedi ne pijače, preden se ne vrneš k meni!«

Da jo pomiri, ji Ivon vse obljubi, čeprav se je v srcu smejal njeni čudni zahtevi...

V gradu so praznovali veliko slavnje. Na dvorišču, ki je bilo vse okrašeno, je stala miza pri mizi, in za mizami so sedeli služinčad in podložniki in pili iz polnih vrčev jabolčnik. V dvoranih pa so bili zbrani okoli barona Kerverja, ki mu je žarel obraz od veselja, plemiči in plemkinje. Svatovali so svatovščino pete baronove hčere, ki jo je poročil vitez Kernavalec. Slovesen dan je to bil, ki je ožaril sijaj Kerverjev...

Ivona so vsprejeli seveda navdušeno in ga obsuli z vprašanji:

»Kje si bil? Kod si hodil? Kaka junaštva si izvršil? Kaj si si priboril? Baronijo? Vojvodino? Kraljevino?«

»Priboril sem si nevesto!« je odgovoril.

Poljubivši očetu roko, je zapustil slavnostno družbo in odšel v sobe svojih sester, vzela dragoceno obleko, nato pa brž v konjušnico, kjer je odpel dva iskra konja in že je bil na poti iz gradu...

Na dvigalnem mostu, ki je držal čez grajski jarek, je srečal lepo plavolaso damo, ki je držala v roki zeleno jabolko.

»Lepi vitez,« ga je nagovorila z nenavadnim usmevom, »gotovo ste žejni od tako dolge poti. Pokusite, prosim, to moje jabolko!...«

Brettonci držijo besedo, a so galantni: nikdar ne odklonijo daru, ki jim ga nudi kaka dama — Ivon je vzel jabolko in ga ugriznil in — isti trenutek je pozabil na Cilko... Skočil je s sedla, ponudil roko lepi dami in ko se je vrnil v dvorano, jo je predstavil očetu in bratom in sestram in vsem svatom kot svojo zaročenko...

Cilka je sedela ves dan na obrežju in čakala Ivona. Ko je solnce zašlo in je bleščeča se gladina polagoma stemnela, je osamljena zavzdihnila in se odpravila po poti, ki je vodila med cvetočim ločjem.

Prišla je do revne kočice, kjer se je pripravljala slabotna starka, da bi pomolzla svojo kravico.

»Dober večer Bog daj!« je pozdravila Cilka in prosila ženo za božjo voljo, naj ji bo prenočila.

Starka je sumljivo pogledala tujko in rekla:

»Da, prenočim te, a le pod tem pogojem, da mi napolniš to vedro z zlatniki...«

»Dobro, velja!« je odvrnila Cilka mirno in vrgla v vedro eno svojih zlatih krogel, in takoj se je začelo dno polniti z zlatniki. Množili in množili so se ko ribe v mreži, ki jo je spustil ribič v morje, in kmalu je bilo vedro polno do roba.

Starka je planila pokonci, zgrabila vedro v naročje, pozdravila tujko in rekla:

»Gospa, vse je vaše, hiša in krava in karkoli je še pod streho. Jaz grem v mesto, da bom lepo živela. Ah, škoda, da nisem več mlada!«

In vzela je palico in odštorkljala proti mestu.

Cilka je pa vstopila v hišo. Ta je bila vsa temna, zakajena in zaprašena. Približala se je ognjišču, kjer je pojemał ogenj, ker je bilo z ločjem že pri kraju. Cilka je vrgla vanj drugo zlato kroglo. Začela je krogla rasti in se širiti ko morski val, se razlila po hiši in prevlekla pod in stene in strop in posteljo in omaro in stolice in klopi in posodo in še celo kravi oba roga, tako da je bilo vse pozlačeno. V mesečini se je koča bleščala med zelenim drevjem ko zvezda na modrem nebu.

Cilka je pomolzla kravo, popila malo mleka in potem legla in žalujoč za Ivonom zaspala.

Ženske ne znajo brzdati svojega jezika, vsaj v Bretoniji ne. Komaj je dospela starka v mesto, je šla k baronovemu upravitelju in mu povedala zgodbo o zlatnikih. Upravitelj je skomizgnil in rekel:

»Ponarejen denar bo to!«

In dal si je predložiti vedro in ga vzel in odšel v posebno sobo, da preizkusi zlatnike. Ugotovil je, da so vsi do zadnjega dobrega kova in pravilne teže. Obdržal si jih je toliko, kolikor jih je mogel, da se ne bi poznalo. Druge je starki vrnil in rekel:

»Čujte, ženica! To pa ne bo vse v redu, po čarovniji zaudarja... Glejte, da ne boste o tem več govorili. Če pride na uho županu ali grajskemu dvorniku, vas stane glavo, in nič več ne boste videli teh lepih zlatnikov. Pravica ne pozna obzirov in pobere vse.«

Starka se je možu zahvalila za nasvet in je obljubila, da se ga bo držala. In res — naslednji dan ni bilo ne enega otroka v mestu, ki je ne bi pozdravljaj:

»Dober dan, mamica z zlatniki!« — —

Upravitelj je ponoči mislil in mislil in prišel do modrega zaključka: Žena, ki polni vedra z zlatniki, je hiši vedno v korist, pa četudi malo čara. In ker je bil samski, se je napotil drugo jutro k oni koči. Začudil se je, ko je zagledal mesto znane podrtije bleščečo se zlato hišico; še bolj pa se je zavzel, ko je vstopil in obstal pred čudovito lepo deklico, ki je predla ob oknu zlato predivo in je bila veličastna ko kraljica.

Ker si je upravitelj domišljaj, da je zaslužen in odličen mož, se ni obotavljal in se je deklici ponudil za ženina.

Lepa deklica se je zasmejala, upravitelj se je pa ozlovoljil:

»Pomnite, gospa, da se ne šalim in da vas dam lahko sežgati kot čarovnico pred Kerkerjevimi gradom.«

»Ej, kako lepo znate dvoriti damam!« je vzkliknila Cilka in se ljubeznivo skremžila. Hkrati se je obrnila, da popravi ogenj, ker je padla ena glavnja z ognjišča in se razdrobila na tleh.

Upravitelj jo je pa prehitel. Vzel je zlate klešče in začel ž njimi pobirati raztresene ogorke.

»Abrakadabra!« je zaklicala tedaj Cilka čarovno besedo in še dostavila:

»Drži zdaj klešče in klešče naj držijo tebe, dokler ne zaide solnce!«

Kar je rekla, se je zgodilo: ves dan se je upravitelj s kleščami v rokah trudil, da prežene žareče oglje, ki je plesalo okoli njega, mu švigalo v obraz in mu polnilo oči, usta in nos z utrinki in pepelom. Prosil je, moledoval in klical pomoč, a nihče ga ni slišal. Cilka je bila že odšla iz hiše in je sedela na obrežju in jokala za izgubljenim Ivonom.

Ko je solnce zašlo, so nesrečnemu upravitelju padle klešče same iz rok. Ves črn in ožgan, ne da bi še kaj zahteval, se je spustil v tek, kolikor so ga nesle noge, in se je vrnil domov ves zbit kot volk, ki je pustil eno nogo v kladi.

Vrnivši se zvečer Cilka v hišo, ni našla v njej več upravitelja, pač pa nekoga drugega, nič manj neprijetnega gosta. Župan, ki je bil vdovec, je prišel, da bi zaposil lepo tujko za roko.

Bil je župan debel in prijazen gospod in je Cilki ljubeznivo namignil, da bi jo, če bi ga ne marala, kratkomalo obesil.

»Premislila si bom,« je rekla Cilka, »a vi zaprite ta čas, prosim, vrata, ki ste jih pustili odprta. Vleče!«

Župan je šel do vrat in vzel zapah, da bi zaprl.

»Abrakadabra!« je vzkliknila Cilka. »Drži vrata in vrata naj držijo tebe do jutra!«

Kar je rekla, se je zgodilo. Debeli gospod je bil priklenjen na zapah in se je vrtel z vrati od vhoda do zida, od zida do vhoda: tja in sem, sem in tja je hodil in se vračal, prosil in moledoval in rotil. Zaman! Cilka je spala in sanjala o izgubljenem Ivonu.

Ob prvem zoru pa je nesrečni priklenjenec začutil, da so roke popustile vrata in da je zapah izginil. S polomljenimi kostmi in pokvečenim nosom je odbežal, ne da bi še kaj zahteval, in se ni ustavil prej, dokler ni prišel domov v posteljo, kjer se je odel čez glavo.

Ko se je Cilka vzbudila, je zagledala ob svojem zglavju človeka, ki je bil oblečen v črn žamet in je imel ob boku meč.

»Kako se imenuješ, podanica?« jo je vprašal rezko.

»Cilka. Izvolite?« je odvrnila s tresočim se glasom.

»Je li ta hiša z zlato opravo tvoja?«

»Da, gospod, a vam je na razpolago...«

»Menim. Jaz sem veliki dvornik baronije Kerver in sprejemem v svoje varstvo tebe in tvojo posest. Podpiši ta papir!«

»Gospod, ne znam pisati...«

»Nič ne de! Tudi jaz ne znam, ker to za plemiča ni potrebno. Potrди pa z znamenjem križa — tu, blizu mojega!«

»Gospod...« se je branila Cilka.

»Aha, braniš se napraviti sveto znamenje našega odrešenja? O, gotovo si čarovnica!...«

Uboga Cilka je prestrašena planila s postelje in tekla, da bi pribežala v hlev. Veliki dvornik jo je hotel doteči, a na hlevskih vratih je naletel na kravo, ki je imela glavo v hlevu in se je držala Cilka za roge.

»O, ne uideš mi, čarovnica!« je divje zakričal in zgrabil kravo za rep, da bi jo z vso silo zvlekel iz vrat.

»Abrakadabra!« je zaklicala tedaj Cilka in izpustila roge. »Drži mojo kravo in krava naj drži tebe, dokler ne obletita sveta!«

Kar je Cilka rekla, se je zgodilo: krava je izginila ko blisk, in z njo na repu je izginil nesrečni dvornik. Šla sta čez hribe in doline, čez reke, jezera in morja, šla skozi gošče in čez jase, zmrzovala v snegovih Sibirije, žgala se v pesku Sahare, preplazila Himalajo in Alpe in se končno čez šestintrideset ur ustavila na glavnem trgu mesta Kerver.

Veliki dvornik, držč se kravi za rep, ni bil vsakdanja prikazen. Zato se je zbralo na glavnem trgu sila ljudstva. Dostojanstvenik je pa vkljub neštetim sledovom prisilnega izlefa gledal zviška na občinstvo, ki se mu je smejala in rogalo. Sredi splošne zabave pa je buša naenkrat izginila, in dvornik se je šepajoč odpravil domov, da bi si privoščil zaslužen počitek. (Konec.)

Daniilo Gorinšek:

Majska.

*Začebljala ptica lastovica,
zašumljala biserna vodica,
završala tratica zelena,
od pavsod le pesem veje ena...*

*Od pavsod le pesem veje ena
kakor matere srce iskrena,
pesem sreče, pesem nad,
od pavsod: pomlad, pomlad!*
